

۱۵ خرداد از دیدگاه رسانه‌های خارجی

○ سیف‌الله رنجبر

۱۷۹

این مقاله می‌کوشد واکنش رسانه‌های خارجی اعم از خبرگزاریها و مطبوعات را نسبت به قیام پانزده خرداد بررسی و دیدگاههای آنها را تجزیه و تحلیل کند. چرا که بررسی واکنشهای رسانه‌های خارجی تاکنون به طور مستقل مدنظر قرار نگرفته؛ بویژه با اتکا به اسناد، مدارک و منابعی که برای نخستین بار مورد استفاده قرار گرفته‌اند.

معمول آن است که رسانه‌ها بیانگر دیدگاههای سیاسی دولتمردان و سیاستمداران آن کشور و سخن‌گوی دولت متبوعشان هستند، با این حال بازکاوی دو نکته در اینجا ضروری است:

اول: برخورد دول خارجی و خبرگزاریهای آنان با قیام پانزده خرداد چگونه بوده است؟
دوم: آنان بین حقوق ملت ایران و منافع کشورهای خود در ایران، کدامیک را ترجیح می‌دادند؟
با بررسی مواضع رسانه‌های خارجی سعی می‌کنیم به این دو سؤال پاسخ دهیم، اما با توجه به تنوع آنها، رسانه‌ها را به دو دسته خبرگزاریها و مطبوعات تقسیم می‌کنیم. پرسش‌مقدماتی با این فرض که خبر باید از سلامت و سلاست برخوردار باشد و از هرگونه ابهام و اتهام مبرا، این است که آیا اخبار منتشره از سوی این رسانه‌ها درباره قیام پانزده خرداد را می‌توان خبر سالم و کامل تلقی کرد؟

بررسی مطبوعات و خبرگزاریهای خارجی نشان می‌دهد که محتوای اخبار آنها از جهتی منعکس‌کننده جنایات رژیم شاه و قتل عام مردم بی‌گناه بود؛ مردمی که حق اعتراض از آنان

گرفته شده بود؛ که به نوبه خود استبداد و خودکامگی حکومت پهلوی را در اذهان مردم دنیا متبادر می‌کرد. اما این رسانه‌ها در تجزیه و تحلیل اوضاع، بسان مطبوعات داخلی به حمایت از شاه و لوژ کردن قیام ملت پرداختند و با حمله به روحانیت، آنان را به ارتجاع متهم کردند. این نوع برخورد، رسانه‌های خارجی را به مثابه سخن‌گوی رژیم شاه نشان داد. آنان علل حقیقی مخالفت مردم و روحانیت را بیان نمی‌کردند و اصولاً با این دید که شاه ارباب و قیم مردم و سخن‌او دوی درد مردم است، قضایا را تجزیه و تحلیل می‌کردند. جهت‌گیری مطبوعات و خبرگزاریهای خارجی را در مورد قیام پانزده خرداد می‌توان به دیدگاههای موافق حکومت شاه و مخالف او تقسیم کرد.

اول: دیدگاه غالب غربیان، به طرفداری از شاه و مخالفت با قیام مردم و روحانیت بود که منجر به ارسال خبرهای اغراق‌آمیز و تدوین مطالب خلاف واقع گردید. این خبرها از طرف ساواک و متعاقب آن رسانه‌های خبری ایران تنظیم و ارسال می‌شد. مؤید این گفته، گزارشهای مأموران ساواک در داخل و خارج ایران در خصوص برخورد رسانه‌ها با حادثه پانزده خرداد و استناد به سخنان سپهبد نصیری، فرماندار نظامی تهران، اسدالله علم، نخست‌وزیر و سرلشکر پاکروان رئیس ساواک در مورد وقایع پانزده خرداد ۱۳۴۲ ش است.

۱۸۰

دوم: دیدگاههای مخالف رژیم شاه که شامل رسانه‌های عراق و مصر و بعضی مطبوعات غربی همانند «لوموند» می‌شد که این روزنامه اخیر با عباراتی چون بلوا و شورش از قیام پانزده خرداد نام می‌برد و از دیدگاه خود، علل وقوع قیام را اعتراض به بی‌عدالتی، بیکاری، اوضاع بد اقتصادی و ورشکستگی تجار و صنعتگران، زورگویی ژاندارمها به دهقانان و عدم اجرای صحیح اصلاحات ارضی می‌داند.

حال وقایع چهاردهم و پانزدهم خرداد و چند روز پس از آن را با تکیه بر مطالب مهم مندرج در اخبار خبرگزاریهای خارجی بیان می‌کنیم تا با دیدگاههای آنها دقیق‌تر آشنا شویم.

مقدمات قیام

روز سیزدهم خرداد ۱۳۴۲ یعنی یک روز پس از عاشورا، امام خمینی در سخنرانی مهمی ماهیت دستگاه شاه را بیان کردند. سخنان ایشان شور و هیجان مضاعفی در میان عموم ایرانیان پدید آورد به طوری که خبرگزاری «آسوشیتدپرس» در روز چهار ژوئن (۱۴ خرداد) از اوضاع تهران چنین گزارش می‌دهد:

«عزاداری سه روزه ماه محرم شیعیان به میتینگ سیاسی علیه دولت و رژیم شاه تبدیل شده است. امروز ۱۵ تا ۲۰ هزار نفر از مسلمانان متعصب و سایر دسته‌های سیاسی در خیابانهای مهم تهران به راه افتادند و آیت‌الله خمینی را رهبر شیعیان اعلام کردند.»

این خبرگزاری در ادامه می‌گوید که آنان قصد داشتند به دانشگاه تهران بروند و پشتیبانی دانشجویان را نسبت به امام خمینی جلب کنند، اما نیروهای پلیس، خیابانهایی را که به دانشگاه و کاخ سلطنتی منتهی می‌شد تحت کنترل شدید قرار داده بودند. تظاهرکنندگان در مقابل دانشگاه استعفای دولت و سرنگونی رژیم شاه را خواستار شدند ولی دانشجویان به آنها توجه نکردند. «آنها قصد داشتند در حالی که تظاهرات مذهبی می‌نمودند به رادیو و دانشگاه حمله کنند... تظاهرات امروز (۴ ژوئن / ۱۴ خرداد) به دنبال سخنان اخیر محمدتقی فلسفی صورت گرفت. وی مردم را تحریک کرد که علیه اقدامات غیرقانونی و برخلاف قانون اساسی که از طرف دولت به عمل آمده است، قیام کنند. فلسفی در نطقهای تحریک‌آمیزی که اخیراً ایراد کرد اشاره‌ای به هیچ یک از موارد برنامه اصلاحات دولت ندارد ولی مقامات دولتی ادعا می‌کنند که مخالفت اصلی روحانیون با قانون اصلاحات ارضی و اعطای حق رأی به زنان است.»

حکومت شاه که با تهدید و تطمیعهای خود نتوانسته بود از بروز انزجار مردم نسبت به سلطنت شاه ممانعت کند و در روزهای تاسوعا و عاشورا و بعد از آن با روشنگری امام، نقاب از چهره دیکتاتوری برافزوده بود، شاه را به چاره‌جویی واداشت، اما با دستگیری حضرت امام جنبش و حرکت مردم به رکود کشانده نشد و آتش قیام شعله‌ورتر شد.

۱۸۱

پس از انتشار خبر دستگیری امام خمینی در سحرگاه پانزدهم خرداد، راهپیماییهای روزهای پیشین ماه محرم که به صورت مسالمت‌آمیز تا روز چهاردهم خرداد ادامه داشت، در روز پانزدهم یکباره به قیام خونین مبدل گردید. خبرگزاری «آسوشیتدپرس» در روز ۵ ژوئن (۱۵ خرداد) چنین گزارش می‌دهد: «دسته‌های مسلمان و سربازان پلیس روز چهارشنبه ضمن یک شورش خونین بر ضد آزادی زنان و سایر اصلاحات شاهنشاه ایران با یکدیگر به زد و خورد پرداختند.» این خبرگزاری می‌افزاید که بنا به گزارشهای تأیید نشده این تظاهرات بعد از سال ۱۹۵۳ م / ۱۳۳۲ ش و سقوط مصدق، شدیدترین تظاهرات ضددولتی بوده و دویست تن کشته شده‌اند. جهانگیر تفضلی، وزیر مشاور رادیو گفت از جمله قربانیان سه تن زن هستند که آنها را بدون چادر در خیابان دیده بودند. در بخش دیگری از این خبر آمده است که دولت، حکومت نظامی برقرار کرده و نوعی آرامش در بیشتر قسمتهای تهران احساس می‌شود. دولت ایران رقم تخمینی بیست تن کشته را منتشر کرده است و به این خبر که شاید یک هزار نفر کشته و زخمی شده‌اند، اعتراض کرده است. شاهنشاه و همسرش در شهر هستند و هیچ‌گونه خطری متوجه آنان نیست. وزارت امور خارجه، اداره پست و تلگراف، وزارت بهداری، وزارت کشور و رادیو تهران توسط گروههای نظامی با تانکهای سنگین مراقبت می‌شوند.

خبرگزاری فرانسه در روز ۶ ژوئن (۱۶ خرداد) نوشت: «در شورش روز چهارشنبه تهران شش نفر کشته و سیصد نفر زخمی شدند.» البته آمار و ارقام دیگری نیز ارائه شد که نمی‌توانست مقرون به

صحت باشد زیرا با جوّ ارباب و وحشی که برپا شده بود، بسیاری از مردم، کشته شدگان را مخفیانه به خاک می سپردند و زخمیها از مراجعه به بیمارستانها خودداری می کردند.

دانشگاه تهران

دانشگاه تهران که همواره کانون تحولات در جامعه و عرصه مسائل سیاسی بود، در قیام پانزده خرداد به عنوان یکی از ارکان مبارزه با دیکتاتوری و محل تظاهرات وسیع دانشجویان به همراه مردم بود. صبح روز پانزده خرداد، دانشجویان شعار «مرگ بر دیکتاتور خونریز» را بر سر در دانشگاه نصب کردند و گروهی دیگر از دانشجویان برای تظاهرات به نقاط مختلف شهر رفتند. خبرگزاری «یونایتدپرس» درگیری بین دانشجویان و قوای ارتش را در روز پانزدهم خرداد چنین بیان می کند: «دولت، امروز صبح دانشگاه تهران را بست ولی دانشجویان مجتمع شده، در دربهای دانشگاه با پلیس سرسختانه زد و خورد کردند ولی ورود قوای ارتشی با تسلیحات سنگین به زد و خورد خاتمه داد. دانشجویان دوباره مجتمع شده با شعارهایی علیه شاه شروع به تظاهرات نمودند. قوای ارتش با قنடاق تفنگ به دانشجویان حمله کرد، دانشجویان با سنگ خواستند جلو پیشروی سربازان را بگیرند ولی بی نتیجه ماند و به تظاهرات خاتمه داده شد. منابع اطلاع می دهند که تظاهرات جدید سبب شد تا شاه فرمان آتش به قصد کشت صادر کند تا جلوی آشوب را بگیرد.»

۱۸۲

دانشگاه تهران روز بعد (شانزدهم خرداد) نیز ملتهب بود. بنا به گزارش یونایتدپرس، تظاهرات روز پنجشنبه (۱۶ خرداد) دانشجویان در محوطه دانشگاه به خاطر پشتیبانی از رهبران روحانی و اعتراض نسبت به خونریزی روز چهارشنبه (۱۵ خرداد) بوده است. دانشجویان علاوه بر اعتراض در داخل کشور، آنهایی که مقیم کشورهای خارج بودند به پشتیبانی از مردم در امریکا، اسلالمبول و فرانسه با شعارهای «مرگ بر شاه»، «مرگ بر خاندان سلطنت» و «ما شاه نمی خواهیم» تظاهرات کردند.

شاه که همیشه گناه جنایات خود را به گردن دیگران می انداخت، این بار فرصت از او گرفته شد و در روز شانزده خرداد، همانند روز قبل، ارتکاب جنایت به فرمان مستقیم خود او صورت گرفت. مؤید این گفته گزارش شبکه خبری یونایتدپرس است: «تهران - ۶ ژوئن u.p.i. امروز شاه فرمان آتش به قصد کشت صادر کرد و هزاران سرباز بر روی تانکها و در پشت مسلسلها با مردم می جنگیدند تا قیامی را که برای سرنگونی طرح شده است سرکوب کنند. بعد از زد و خوردهای جدید در شیراز، ارتش در آنجا نیز اعلام حکومت نظامی کرد. شاه فرماندهی اعمال ضدشورش را شخصاً به عهده دارد. در حالی که همسر جوانش - ملکه فرح دیبا در کنار اوست - شاه به گزارشها گوش می دهد و از کاخ خود در تهران که کاملاً توسط گارد محافظت می شود، فرمان صادر می کند.»

بازار تهران

بازار در قیام پانزده خرداد یکی از کانونهای مبارزه علیه شاه بود و در روز شانزدهم خرداد مرکز تظاهرات وسیعی بود. خبرگزاری فرانسه در گزارش ۶ ژوئن (۱۶ خرداد) خود اعلام می‌کند که:

«امروز ساعت ۱۰ صبح تظاهرات تازه‌ای در تهران روی داد. تظاهرات از اطراف پارک شهرداری و در محله بازار شروع شده بود که نیروهای نظامی برای پراکنده ساختن تظاهرکنندگان شلیک کردند.»

خبرنگار شبکه خبری یونایتدپرس که خود شخصاً ناظر تظاهرات مردم بوده است از تظاهرات در خیابانهای اطراف بازار و مورد هدف قرار گرفتن جمعی از آنها با خونسردی تمام توسط سربازان به وسیله تانکهای سنگین و مسلسل‌های ساخت امریکا گزارش می‌دهد و تهران را به صبح بعد از توفان تشبیه می‌کند. این گزارش از شجاعت تظاهرکنندگان و قساوت و بی‌رحمی عمال رژیم و ویرانیهای به وجود آمده بعد از تظاهرات خبر می‌دهد.

۱۸۳

خبرگزاری آسوشیتدپرس در تاریخ ۶ ژوئن (۱۶ خرداد) نوشت: «... با شروع تظاهرات تازه برضد دولت در پایتخت ایران، نیروهای مسلح ایران مرکز شهر تهران را محاصره و ارتباط آن را با سایر نقاط قطع کردند. از طرف بازار، دسته‌هایی برای سومین بار به سوی ایستگاه رادیو دولتی حمله ور شدند. ارتش منطقه بازار را از وجود تظاهرکنندگان پاک کرده است. آمبولانسها در تمام خیابانهای پایتخت و گورستان مسگرآباد دیده می‌شوند. یک آمبولانس که با اسکورت پلیس همراه بود و احتمالاً اجساد کشته شدگان را حمل می‌کرد، وارد گورستان مسگرآباد شد و گارد گورستان از ورود عزاداران و خویشان قربانیان به گورستان جلوگیری کرد تا مبادا تظاهرات ضددولتی تجدید شود.»

خبرگزاری رویتر در گزارش خود در روز شانزده خرداد چنین گزارش می‌دهد: «سخن‌گوی دولت اعلام داشت به دنبال اغتشاشاتی که توسط محرکین مرتجع در شیراز صورت گرفت دولت حکومت نظامی برقرار کرده است.» سپس به نقل از سخن‌گوی دولت می‌گوید: «به دنبال بازداشت شش تن از رهبران روحانی که سبب بروز اغتشاش شده بودند تظاهراتی در شیراز برپا گردید که خواستار آزادی روحانیون بودند و شعار ضددولتی سر می‌دادند.»

اما خبرگزاری فرانسه با شرح مبسوط وقایع و تحلیل خاص خود به واقعه روز شانزده خرداد ۱۳۴۲ نگاه کرده و در گزارش خود علاوه بر ذکر اخباری که در خبرگزاریهای دیگر به آن پرداختیم به نکات دیگری اشاره می‌کند: «به دنبال رسیدن اخبار مربوط به شورش و اغتشاش تهران، تظاهرات بسیار شدیدی بامداد امروز (۱۶ خرداد) در شیراز روی داد که منجر به کشته و

زخمی شدن عده‌ای گردید. مانند پایتخت مغازه‌ها را غارت کردند و مراکز عمومی و سینما و اتومبیلها را آتش زدند.^۱ چهار رهبر مذهبی و از جمله آیت‌الله محلاتی بازداشت و به تهران منتقل شدند. در قم نیز اغتشاشاتی در چهارشنبه و پنجشنبه روی داده است. چندین هزار نفر از قم به تهران در حرکت اند. تظاهرات کم‌اهمیتی نیز در مشهد، تبریز و کاشان روی داده است، اما اکنون به طور کلی در همه مناطق آرامش برقرار شده است. بیمارستانهای بزرگ از ذکر تلفات واقعه اخیر خودداری می‌کنند. پلیس همچنان موفق شد مانع شود که تظاهر کنندگان روزنامه محافظه کار اطلاعات را آتش بزنند.»

در ادامه گزارشها، خبرگزاری فرانسه به گفته‌های علم و تیمسار پاکروان و سپهبد نصیری در خصوص وقایع روزهای پانزده و شانزده خرداد اشاره می‌کند: «سپهبد نصیری درباره وضع تهران اظهار داشت که اوضاع کاملاً اطمینان بخش است و در حومه تهران و روستاها نیز همین آرامش و نظم برقرار است. در هر حال تانکهای سپهبد نصیری در فاصله‌ای کاملاً نزدیک به تهران در خارج از شهر موضع گرفته اند. ناظران سیاسی می‌گویند یکی از دلایل تمرکز و آمادگی این تانکها ممکن است حمله مستقیم به کسانی باشد که اعلامیه‌های مورد بحث علیه شاه را پخش می‌کنند. دولت روحانیون را ایادی سرسپردگان خارجی خوانده است. اسدالله علم به خبرنگاران گفت تمام گردانندگان بزرگ اغتشاشات روز پانزدهم خرداد دستگیر شده‌اند. علم گفت ما قصد داریم با این آشوبگران به شدت تمام رفتار کنیم و قصد داریم حکومت نظامی را تا شش هفته دیگر ادامه دهیم تا امکان محاکمه گردانندگان آشوبها وجود داشته باشد. علم در یک نطق رادیویی نیز گفت بسیار خوشوقتم که توطئه روحانیون کشف و خنثی شده است. آشوبگران قصد داشتند کارخانه برق و سازمان آب تهران را اشغال و خراب کنند... علم گفته‌های تیمسار پاکروان را که حوادث فعلی به یک توطئه سیاسی مربوط اند که هدفش واژگون و خراب کردن رژیم بوده است، تأیید کرده است. پاکروان گفته بود این توطئه از طرف یک کشور خارجی حمایت می‌شده است.»

خبرگزاری فرانسه، در تحلیل خبر می‌افزاید که این طور به نظر می‌رسد که شورشهای چهارشنبه و پنجشنبه جزء یک برنامه از پیش تنظیم شده نبود بلکه بر اثر بازداشت رهبران مذهبی و خصوصاً [امام] خمینی بوده که رهبری مخالفان مذهبی را بر عهده گرفته است. این خبرگزاری در روز نهم ژوئن (۱۹ خرداد) دوباره به تکرار این خبر می‌پردازد و سرچشمه «شورش» را رهبران مذهبی و توطئه‌ای که کشورهای خارجی آن را حمایت می‌کنند، معرفی می‌کند.

خبرگزاری آسوشیتدپرس در روز ۷ ژوئن (۱۷ خرداد) مشابه همین خبر را از قول علم گزارش می‌کند.^۲ خبرگزاری فرانسه در گزارش خود رهبران روحانی را مخالف اصلاحات ارضی و اجتماعی شاه معرفی می‌کند و تبعیت مردم از روحانیون - که برای آنان اصطلاح «طبقه

سوم» را به کار می‌برد - به دلیل تعصب جاهلانه مذهبی آنان می‌داند و می‌گوید: «صاحب‌نظران سیاسی بر این عقیده هستند که برای شاه ایران مشکل است برای ادامه سلطنت تنها به ارتش متکی باشد در حالی که چنین قصدی دارد... صاحب‌نظران سیاسی فکر می‌کنند با برقراری نظم و آرامش پس از شورشهای اخیر، شاه از یک فرد تازه که با محافل مخالفین تازه رابطه داشته باشد دعوت می‌کند تا زمام امور کشور را به دست گیرد. در شورشهای چند روز اخیر روشنفکران وابسته به مخالفین دائمی که اصولاً با سیاست شاه موافق اند شرکت نداشتند.»

در روز هفتم ژوئن (۱۷ خرداد) دو خبرگزاری آسوشیتدپرس و یونایتدپرس درباره اوضاع و احوال ایران گزارش داده‌اند. یونایتدپرس اعلام می‌کند: «... سپهبد نصیری گفت هنوز دستور تیراندازی به سوی مردم از سوی شاه لغو نشده است. وی خاطر نشان کرد که از روز دوشنبه و آغاز اغتشاشات و آشوبگریها، تعداد کشته‌شدگان به ۸۶ نفر و زخمی‌شدگان به ۱۹۳ تن رسیده است. ساعت عبور و مرور کاهش یافت و از ۱۱ شب تا صبح شد.»

در ادامه گزارش نیز می‌افزاید: «... سفارت خانه‌های خارجی تعداد کشته‌شدگان را بیشتر می‌دانند. اما متعصبین مذهبی اعلامیه‌هایی پخش کردند که طی آنها از مردم دعوت شده تا بر ضد رژیم شاه دست به جهاد بزنند. ناظران سیاسی اظهار عقیده کرده‌اند که این اعلامیه‌ها نشانه خطر خونریزیهای تازه‌ای است. مقامات رادیو گفته‌اند که ژاندارمها جمعیتی را که قصد داشتند از ورامین به سوی پایتخت عزیمت کنند متفرق ساخته‌اند.»

آسوشیتدپرس که در گزارش خود در روز ۶ ژوئن از قول علم، حوادث روز پانزده خرداد را به تحریک «کهنه پرستان مذهبی» مخالف با اصلاحات ارضی شاه بیان کرده بود، در روز هفتم ژوئن دوباره همین مطلب را به نقل از دولت تکرار می‌کند: «دولت، آیت‌الله خمینی و سایر روحانیون با نفوذ ایران را به مخالفت با اصلاحات ارضی، اجاره دادن زمینهای موقوفه به دهقانان و تأمین حقوق زنان محروم کشور متهم کرده است... علاوه بر آن ناظران سیاسی اظهار عقیده کرده‌اند که دهقانان ایرانی طرفدار شاه هستند و حاضر به مخالفت با برنامه اصلاحات ارضی و آزادی زنان برای شرکت در انتخابات که از طرف شاه داده شده، نمی‌باشند.»

نکته جالب اینجاست که خبرگزاریهای خارجی یکسره بر مخالفت روحانیون با قانون اصلاحات شاه و خصوصاً اصلاحات ارضی تأکید داشته‌اند و دهقانان را حامی واقعی شاه و برنامه‌هایش ذکر کرده‌اند اما وقتی که دهقانان کفن پوش ورامین برای مخالفت با شاه به سوی تهران حرکت می‌کنند و توسط دولت قتل عام می‌شوند، خبرگزاری یونایتدپرس در گزارش خود با استناد به رادیوی ایران می‌گوید: «ژاندارمها آنان را متفرق ساختند.» نکته دیگر آنکه بعد از رفراندوم شش بهمن ۱۳۴۱ که بنا به ادعای حکومت بیش از ۹۰ درصد مردم به برنامه اصلاحات شاه رأی مثبت دادند، ناگهان حدود چهار ماه بعد یعنی در خرداد سال ۱۳۴۲ اوضاع

کاملاً دگرگون شد و ملت علیه شاه دست به تظاهرات زد و حاضر شد کشته بدهد و شاه و برنامه هایش را نپذیرند. مردم پیش از این، سرکوب دانشجویان را در بهمن ۱۳۴۱ و حادثه خونین فیضیه را در فروردین سال ۱۳۴۲ دیده بودند و به همین نسبت انزجارشان از حکومت شاهنشاهی بالا گرفته بود.

علی‌رغم اینکه بیشتر خبرگزاریها به نقل از سخن‌گویان ارتش و مسئولان دولت از سرکوبی قیام و سپس آرامش اوضاع سخن می‌گفتند اما نیروهای امنیتی و نظامی به شدت مراقب اوضاع بوده و تمام گروهها و خصوصاً نهادهای وابسته به روحانیت را تحت نظر داشتند. به طوری که خبرگزاری آسوشیتدپرس در ۷ ژوئن (۱۷ خرداد) چنین گزارش می‌دهد: «امروز یعنی جمعه هفدهم خرداد نیروهای نظامی مساجد تهران را زیر نظر داشتند. حکومت نظامی بنا به گفته نخست‌وزیر تا شش هفته دیگر ادامه خواهد داشت. ضمناً منع عبور و مرور شبانه تا هفت الی ده روز دیگر ادامه خواهد داشت و تانکها و قوای نظامی تا یک هفته دیگر به طور فوق‌العاده از نواحی متشیخ شهر پاسداری خواهند کرد. امروز تعداد کسانی که برای گزاردن نماز به مسجد رفتند کمتر از روزهای عادی بوده و به طوری که یک منبع صلاحیتدار مذهبی گفته است بسیاری از روحانیون تهران مخفی شده‌اند. روحانی برجسته ایران [آیت‌الله] محمد بهبهانی امروز اظهارات علم را که ضمن یک مصاحبه مطبوعاتی گفته بود بعضی از روحانیون و سایر محرکین آشوب برای به راه انداختن اغتشاش بر ضد اصلاحات دولت ایران پول گرفته‌اند، به شدت پاسخ گفت. [آیت‌الله] بهبهانی دولت را متهم به قصاصی بی‌رحمانه مردم بی‌دفاع و بی‌گناه کرد و اظهار داشت تاریخ این عمل را به عنوان یک لکه ننگ سیاه شقاوت و بی‌رحمی ثبت خواهد کرد. [آیت‌الله] بهبهانی می‌افزاید از ساحت دین در مقابل اعمال غیرقانونی و بی‌رحمانه و نابخردانه دولت تا پای جان دفاع خواهیم کرد. زد و خوردهای تازه‌ای در مسگرآباد با نیروهای انتظامی به وقوع پیوسته است. امروز یک آمبولانس در حالی که از در عقب آن خون جاری بود و با سرعت تمام عبور می‌کرد در خیابانهای تهران دیده شد...»

بنا به گزارش شبکه خبری آسوشیتدپرس، در روز ۸ ژوئن (۱۸ خرداد) حدود ۲۸ تن از روحانیون در شب جمعه بازداشت شدند و در روز شنبه تظاهرات مختصری در تهران روی داد که سربازان ارتش در جنوب شهر مبادرت به تیراندازی کردند. «هنگام تیراندازی سربازان، تانکهای ام-۴۷ ساخت امریکا به سوی میدان توپخانه واقع در مرکز شهر به حرکت درآمدند و مردم بلافاصله پراکنده شدند. در محوطه دانشگاه نیز تظاهراتی مختصر صورت گرفت اما مأموران پلیس نظم را برقرار می‌کنند.»

اما خبرگزاری یونایتدپرس علاوه بر مختصر خواندن تظاهرات، آن را به تحریک روحانیون دانست و نوشت که پلیس گفته است آنان قصد داشتند با این تظاهرات پراکنده واحدهای نظامی را سرگرم خود سازند تا گروههای بزرگ‌تری در خیابانها به حرکت درآیند. در ادامه نیز از

تعطیلی دوباره دانشگاه بر اثر تظاهرات خبر می‌دهد. خبر دیگری که خبرگزاریهای فرانسه و آسوشیتدپرس آن را نقل می‌کردند، استعفای جهانگیر تفضلی وزیر مشاور و سرپرست اداره انتشارات و رادیو بود. خبرگزاری فرانسه گفت: «... در محافل مطلع این تغییر به منزله امتیازی است که از طرف شاه به محافل مذهبی داده شده است.»

اما آسوشیتدپرس گزارش داد: «... رادیو تهران که از سه روز پیش مورد حمله اغتشاش کنندگان بود، در زمان تفضلی گفتارهایی علیه رهبران مذهبی پخش می‌کرد و برنامه اذان نیز در زمان تصدی او قطع شد.»

بنا به گزارش دو خبرگزاری یونایتدپرس و آسوشیتدپرس در روز ۸ ژوئن (۱۸ خرداد) به نقل از شهربانی و روزنامه کیهان، بیانیه‌هایی توسط رهبران روحانی در قم و سایر شهرستانها منتشر شد. همچنین گزارش اطلاعات خارجی ساواک، در همین تاریخ می‌نویسد: «انعکاس اخبار و جریانات دو روز پیش تهران مبنی بر دستگیری خمینی و همچنین درج مطالب عاری از حقیقت با عناوین و تیترهای درشت در جراید پخش و انتشار اخبار ایران از رادیو بغداد مراجع روحانی اماکن متبرکه را تهییج به عکس العمل کرده و مصمم هستند به وسایل مقتضی از طریق انتشار اعلامیه و بیانیه و همچنین سخن رانی از منابر و تکایا احساسات مردم شیعه را علیه مقامات عالیه دولت شاهنشاهی برانگیزند.»

خبرگزاری فرانسه به نقل از رادیو قاهره در تاریخ نهم ژوئن (۱۹ خرداد) در بخش بررسی جراید و روزنامه‌های مصر بیان می‌کند که: «ملت ایران به شاه اعلان جهاد داد، اکنون چند روز است که شاه از سعدآباد که به آنجا پناه برده بود به سوی مرزهای عراق فرار کرده است.» در تاریخ ۱۳۴۲/۳/۲۳ یکی از تلگرافهای وارده به ساواک به شماره ۳۵۲۲ از ادامه شدید حملات جراید ناصری خبر می‌دهد.

خبرگزاری فرانسه در روز یکشنبه نهم ژوئن گزارش می‌دهد: «... در حال حاضر دولت و ارتش بر اوضاع مسلط هستند و رژیم ایران به هیچ وجه در معرض خطر نیست.»

پس از سرکوبی و مهار قیام مردم در پانزده خرداد، محمدرضا پهلوی با یافتن خاطری آسوده، مواضع رسمی حکومت خود را درباره این حرکت بیان کرد. خبرگزاری رویتر در تاریخ نهم ژوئن (۱۹ خرداد) سخنان شاه را چنین گزارش داد: «شاهنشاه ایران... برخی عناصر مذهبی و کسانی را که در اغتشاشات اخیر تهران شرکت کرده بودند محکوم نمودند. ایشان اظهار داشتند که تظاهر کنندگان اتومبیلها را در خیابانها درهم شکسته، مغازه‌ها را غارت کرده و ساختمانها را به آتش کشیده‌اند و تمام این کارهای ناشایست را تحت عنوان مذهب و اسلام انجام داده‌اند.»

در روز دهم ژوئن (۲۰ خرداد) خبرگزاریهای آلمان و آسوشیتدپرس خبر دستگیری جعفر بهبهانی فرزند آیت الله بهبهانی را به اتهام کوشش در به راه انداختن اغتشاشات خونین ضد دولتی

گزارش دادند که خبر موثقی نبود. همچنین اضافه کردند که رهبران مذهبی به دولت اعلان جنگ داده و اعلام اعتصاب عمومی کرده‌اند. خبرگزاری فرانسه نیز به نقل از روزنامه مهر نوشت: «... شایع است که فردا یک اعتصاب عمومی آغاز خواهد شد. حدود ۴۱۸ نفر دستگیر شده‌اند که در میان آنها احمد طباطبایی قمی نماینده سابق مجلس نیز دیده می‌شود.»

خبرگزاری آلمان از تظاهرات پانزدهم خرداد با عنوان «چهارشنبه سیاه» نام برد و اعلام کرد که توده کارگران و دهقانان و زنان از دولت ایران جانبداری خواهند کرد و شاهنشاه می‌تواند به حمایت آنان اطمینان داشته باشد.

این خبرگزاری روز یازدهم ژوئن (۲۱ خرداد) خبر اعتراض شیخ شلتوت رئیس دانشگاه الازهر قاهره را گزارش می‌دهد: «شیخ شلتوت امروز اقدامات مستبدانه مقامات ایران را علیه رهبران مذهبی آن کشور تقبیح کرد. او اعلام کرد روحانیون ایران به جرم اجرای تعالیم اسلامی مورد شکنجه و بدرفتاری قرار گرفته‌اند. او اقدامات دولت ایران را تجاوز به حقوق انسان خواند و مسلمانان همه کشورها را به کمک برای حفظ جان رهبران مذهبی ایران دعوت کرده است...»

خبرگزاری فرانسه نیز در همین تاریخ متن اعلامیه آیت‌الله کاظم شریعتمداری را به سراسر دنیا مخابره نمود که به توقیف رهبران مذهبی زندانی شده اعتراض و تهمت همکاری با اجنبی، دریافت پول از مالکان یا قدرتهای خارجی برای ایجاد آشوب را رسماً نفی کرده و در عوض دولت را به همکاری با اسرائیل که دشمن اسلام است متهم کرده است.

«آیت‌الله شریعتمداری متذکر می‌شود که علمای شیعه با تحصیل زمین برای دهقانان و با آزادهای مربوطه به زنان به هیچ وجه مخالف نیست. او یادآوری می‌کند که دولت ایران به هیچ وجه به قانون اساسی ایران و قوانین اسلام احترامی قابل نیست... خواستار آزادی بیان برای روحانیون می‌شود تا نظرات و افکار خود را آزادانه بیان کنند و در خاتمه اضافه کردند که تمام علمای شیعه با آیت‌الله خمینی و تمام زندانیان وحدت کامل دارند.»

نگاه مطبوعات خارجی

پس از آشنایی اجمالی با سیر گزارشهای خبرگزاریها از شروع قیام پانزدهم خرداد تا روز بیست و یکم خرداد، نگاهی کوتاه به تعدادی از مطبوعات که چند روز بعد از قیام به بررسی آن پرداخته‌اند، می‌اندازیم. ابتدا به بررسی مطبوعاتی چون نیویورک هرالد تریبون، مجله هفتگی عصر جدید مسکو و لوموند فرانسه می‌پردازیم. این نشریات قیام ۱۵ خرداد را با عباراتی چون «بلوا»، «شورش»، «کودتا»، «کودتای ارتجاع» و «توطئه مرتجعین» یاد کردند که نشان دهنده دیدگاه سیاسی آنان نسبت به این واقعه است. اما به کار بردن این عبارات برای قیامی که برخاسته از شعور سیاسی و شور دینی ملت ایران، علیه استبداد و استعمار بود، غیرعادلانه می‌نمود. «شورش و بلوا» را عموماً به عنوان یک حرکت کور و بی‌هدف معرفی می‌کنند که در پی تغییرات

ریشه‌ای در ساخت سیاسی جامعه نیست و برنامه‌های جایگزین برای تأسیس نظامی جدید ندارد. «کودتا» نیز به معنی جانشینی یک دسته از رهبران با رهبران دیگر بدون هیچ گونه تغییر در نهادهای سیاسی است که با حرکت‌های دفاعی نظامی صورت می‌گیرد. قیام پانزده خرداد جنبشی ضداستبدادی و ضداستعماری بود، پس به کار بردن اصطلاح «کودتای ارتجاع» برای آن نیز بی معنی بود. جنبش پانزده خرداد یک آشوب نبود زیرا جهت و هدف داشت و می‌خواست دیکتاتوری شاه را به زانو درآورد. مردم از آگاهی سیاسی بهره داشتند و علت بدبختی خود را در وجود استعمار و استبداد می‌دانستند و با آن مبارزه می‌کردند. یک جریان خود به خودی و بدون مقدمه هم نبود؛ حداقل قدرت خود را در بسیج توده‌های مردم و روشنگری آنها به خوبی نشان داد. بنابراین باید آن را «قیام» نامید.

با توجه به تعاریف بالا و مقایسه آن با نحوه شکل‌گیری حرکت مردم در خرداد ۱۳۴۲، بیشتر از پیش به منفعت طلبی، دیدگاه قالبی نویسندگان مقالات و به تبع آن کشورهای غربی و برنامه منسجم و همه جانبه آنان برای طرفداری از شاه پی می‌بریم. عینی‌ترین شاهد در این زمینه استناد به گفته‌های سرلشکر پاکروان در نامه شماره ۳۰۸۳ مورخه ۴۲/۳/۱۸ است که توسط ساواک به آلمان ارسال شده است: «در این موقع که عناصر ارتجاعی تلاش مذبحخانه‌ای برای عقیم‌گذاران برنامه اصلاحات به عمل می‌آورند، ضرورت دارد که مطبوعات آلمان را از جریان اوضاع کاملاً مطلع نمایید تا با تمام وسائل به افکار عمومی ارائه داده شود.

الف: عامل اصلی بلوای جاری، عده‌ای از آخوندها به سرکردگی آیت‌الله خمینی هستند.

ب: عده معدودی از مالکین به آنها ملحق شده کمک مالی هنگفتی به آنها می‌نمایند.

ج: پول هنگفتی از خارج وارد ایران شده که به احتمال قوی از مصر است...

با ملاحظه عناوین مقالات و سخن‌رانیهای درج شده در مطبوعات خارجی، نوع نگاه و قضاوت عجولانه آنان را می‌توان درک کرد. برای مثال می‌توان از سخن رانی «هوپکه» که از رادیو آلمان غربی تحت عنوان «پس از بلوای ملاحا» پخش شد و یا عنوان مقاله مجله هفتگی «عصر جدید» چاپ مسکو با عنوان «توطئه مرتجعین ایران» یاد کرد.

اولین روزنامه‌ای که به تجزیه و تحلیل وقایع خرداد ۱۳۴۲ ایران پرداخت روزنامه نیویورک هرالد تریبون بود که در تاریخهای ۸ و ۹ ژوئن سال (۱۹۶۳ م) یعنی سه روز پس از واقعه پانزده خرداد مقاله‌ای با عنوان «اغتشاشات اخیر ایران در نتیجه جلوگیری از شعار مذهبی پیش آمد» به چاپ رسانید. این مقاله تحریک مردم توسط روحانیون و سپس ائتلاف و اتحاد اکثر روحانیون با فئودالها و مالکان بزرگ و سران عشایر را که مخالف اصلاحات شاه بودند از عوامل به وجود آمدن اغتشاشات (قیام) ایران معرفی می‌کند و اتحاد علما با جبهه ملی، بازاریها و طبقه تحصیل کرده متوسط آزادیخواه طرفدار علما و روحانیون را به عنوان قوی‌ترین نیرو در شهرها معرفی

می کند و در مقابل ، ارتش توسعه یافته به کمک امریکا و دهقانان و کشاورزان را حامی شاه یاد می نماید. «... اول رهبران مذهبی تظاهرات مذهبی و عزاداری امسال را مبدل به تظاهرات سیاسی نمودند و بعد بازداشت رهبران مذهبی تظاهرات سیاسی را مبدل به اغتشاش نمود و سربازان بر روی اغتشاشیون آتش باز نمودند. اکثر ملاها و آخوندها با فتوادلها و مالکین بزرگ و سران عشایر که مخالف اصلاحات شاه می باشند ائتلاف کرده اند.»

در پایان ، علت مخالفت روحانیون را با اصلاحات ارضی در منفعت آنان از املاک موقوفه و از دست دادن نفوذشان در روستاها و از بین بردن حق مالکیت زمین ، بیان می کند و به این نکته اشاره نمی کند که چرا تمام گروههای مخالف اعم از بازاریها ، برخی از سیاسیون و طبقه تحصیل کرده با روحانیون متحد و علیه شاه دست به قیام زدند. آیا آنان نیز به علل متفاوت با شاه و حکومت شاهنشاهی مخالف نبودند؟

اما با بررسی خبرگزاریها و مطبوعات روسیه به این واقعیت پی می بریم که نه تنها غربیان بلکه بلوک شرق نیز برای حفظ منافع پیدا و پنهان خود از شاه دفاع کرد و رهبران مذهبی را مرتجع و مخالف با اصلاحات معرفی کرده است . البته در تاریخ کشور خود بارها شاهد چنین ائتلافهایی میان روسها با غربیان برای غارت ایران بوده ایم .

۱۹۰

مجله هفتگی عصر جدید در شماره ۲۴ مورخ نوزدهم ژوئن ۱۹۶۳ در مقاله ای با عنوان «توطئه مرتجعین ایران» مواضع دولت شوروی را منعکس می کند. در این مقاله تمامی آشوبها و خرابکاریهایی که توسط عمال شاه - برای منحرف جلوه دادن قیام مردم ایران - انجام شده بود و اسناد ساواک نیز آن را تأیید می کند به حساب ملت ایران گذاشته و آن را «توطئه روحانیون» می داند. «سخن گویان رسمی می گویند که تمام این اغتشاشات خود به خود به وجود نیامده بلکه نتیجه توطئه رهبران مرتجع و آخوندهای مسلمان بوده است...»

نویسنده مقاله ، روحانیون را به سوءاستفاده از مذهب و تعصب مذهبی مردم در جهت اهداف خودشان متهم نموده است و روحانیون را متحد فتوادلها می داند. «... آنها از تعصب مذهبی مردم سوءاستفاده نموده و آنها را اغفال نمودند... با دلایل کافی می توان تصور نمود که آنها با تمام عناصر ارتجاعی مخصوصاً فتوادلها در جریانات اخیر همکاری داشته اند.»

رادیو آلمان غربی نیز در تیر ۱۳۴۲ سخن رانی «هوپکه» را با عنوان «پس از بلوای ملاها» پخش نمود که شاه را اصلاح طلب و منجی ایران معرفی می کند و از قدرت و جسارت او که شخصاً با دستور به ارتش به سرکوبی مخالفان می پردازد، تمجید می کند و نوید حمایت کشورهای غربی را به ایران می دهد و از قیام مردم تحت عنوان «کودتای ارتجاع علیه شاه» یاد می کند.

روزنامه لوموند که در ۲۵ ژوئیه ۱۹۶۴ مقاله ای را در این خصوص به چاپ رسانده است

تنها روزنامه‌ای است که تا حدودی نظر به واقعیات داشته و به عوامل وقوع قیام - غیر از آنچه که تمام رسانه‌ها و مطبوعات ادعا می‌کردند - پرداخته است و از بحران اقتصادی ایران، مشکلات اجرای طرح اصلاحات ارضی، اوضاع نابسامان تجار، صنعتگران و بازاریان و دستگیری حضرت امام خمینی به عنوان علل وقوع «تظاهرات و خیمی که شاه را تکان داد»، نام می‌برد. قیام پانزده خرداد که نشانگر اوج انزجار و تنفر عموم ملت ایران از استبداد و استعمار خارجی بود، علی‌رغم تبلیغات و سیاسی‌کاریهایی که در منحرف کردن اذهان عمومی توسط شاه و بی‌معنی جلوه دادن آن توسط گروه‌های سیاسی و اپوزیسیون انجام گرفت، نتایج بسیار مهمی در بر داشت: جبهه مردمی و مذهبی جدید و سازش‌ناپذیری در برابر استبداد گشود. هر چند که خبرگزاریها و مطبوعات خارجی دین خود را به شاه و حکومت استبدادی او ادا کردند، اما نتوانستند مانع از تحقق آرمان مردم ایران شوند که نهایتاً در بهمن ۱۳۵۷ با پیروزی انقلاب اسلامی به بار نشست.

یکی از مهم‌ترین نتایج قیام، حضور روحانیت و مرجعیت در مبارزات و به دست گرفتن رهبری آن بود.

پانوشتها

- ۱- گزارش ساواک در خصوص تظاهرات تهران به نکته جالبی می‌پردازد و خلاف این گفته را ثابت می‌کند: «... بدون اینکه کسی یا جمعیت مؤثری در پارک شهر مشاهده شود کتابخانه پارک به آتش کشیده شد. آیا این نمی‌تواند قابل تردید باشد که آتش سوزی از جانب مردم واقعی صورت گرفته؟ با توجه به این دلایل غیر قابل تردید باید اذعان داشت که تمام این فجایع و خرابکاریها و آتش سوزیها زیر سر سازمان امنیت بوده است... بنابراین واقعیت این است که دولت واقعاً مقدمات چنین فجایعی را خودش فراهم کرده و به مرحله اجرا گذارده است». ر.ک: گزارش اطلاعات داخلی ساواک، ۴۲/۳/۱۵.
- ۲- گزارش اطلاعات داخلی ساواک، مصاحبه دادستان فرماندار نظامی، ۴۲/۴/۱۷: «مصاحبه دادستان فرماندار نظامی تهران در مورد پول گرفتن دستجاتی که در روز ۱۵ خرداد جهت بلوا و آشوب راه افتاده بودند از چند نظر مورد انتقاد... واقع شده است. اولاً اینکه این اظهارات و دعاوی ضعف و وضعیت استحقاقی و تأمینی پایتخت را می‌رساند که می‌شود با سیصد هزار تومان امنیت آن را متزلزل نمود... در ثانی محافل مطبوعاتی این دعاوی را حاکی از نهایت ضعف و بیهودگی دستگاههای عریض و طویل نظیر سازمان امنیت و اداره اطلاعات شهربانی و کلاتریهای تابعه می‌دانند...»

از : کشور آلمان غربی - رستی
 به : ریاست محترم شرکت
 دبانه : جریانات اخیر تهران
 شماره : ۳۵۱
 تاریخ : ۴۲/۳/۱۷
 پیوست : ندارد

جناب آقای محترم سرکار

جریانات اخیر تهران در اینجا گرچه برای عموم ایرانیان وحقی خارجیگان نگران کننده بود و مطالبی که از راه یوها و تلویزیون و روزنامه ها منتشر میشد وضع را خیلی بیش از آنچه حقیقت داشت نشان میدادند . ولی تنها نکته جالب که صد درصد بنفع ایران بود تذکر آنکه این جریانات از ناحیه کسانی است که مخالف اصلاحات ارضی و شرکت بانوان در مقدرات کشور هستند بود . تمام آن تبلیغات بدرامای پوشانید این مطالب را تمام اشخاصی که از اینجا نت کسب اطلاع میکردند تاخیر مینمودند . اکنون مهمترین وظیفه ما این است که از این موقعیت حداکثر استفاده را بکنیم و با تبلیغات وسیع از کطرف بقایای مخالفین و فاسده جویان رادر داخل رسانیم و از طرف دیگر به کشورهای غربی اهمیت خاص برنامه های اصلاحی شاهنشاهی را بچمانیم . در این راه از همه امکانات استفاده نموده و بتمام مامورین سیاسی در خارج از کشور نیز یک در یک متوجه دار که در ملاقاتها و مذاکرات خود نیز تذکر داده و شخصیت ها را با واقعیت این امروا تق نمایند . در اینجا همه باین موضوع توجه داشته و در مذاکرات خود متذکر میشوند و تا آنجا که امکان داشته باشد اقدام میشوند که در جرایم آنها تاخیر نمایند . - رستی

۱۹۲

تعداد برگه
 ۱/۲

پیشگامان در مطالعات فرهنگی
 رتال جامع علوم انسانی

دبیر نشریات ۱۵ فرورد

۳۱۵۰
 ۴۲/۳/۱۵

۱۱۰۵/۲

۱۹۳

گلن - رمسز

در این موقع که عناصر ارتش با تلاش مذبوحانه برای بهیم گردان برنامه اصلاحات بعمل می‌آورند ضرورت دارد که مقامات ایران را از جریان اوضاع کاملاً مطلع نمایند تا با تمام وسایل به افکار عمومی ارائه داده شود.

الف - عامل اصلی بلوای جاری عده ای از اخوند ها هستند بمرکزگی ایت الله خمینی .
ب - عده معدودی از مالکین به آنها تعلق شده گنگ مالی هنگتی به آنها می‌نمایند و قسمت اصلاح‌طلبان از این پولها سهمی دریافت نموده اند .

ج - پول هنگتی از خارج وارد ایران شده که به احتمال قوی از ناحیه مصر است زیرا فستلا سنای این لبنان است و تصور می‌شود از جای دیگر رسیده باشد .

د - در اثر عمل واحد های انتظامی و استقرار حکومت نظامی بلوا تحت کنترل درآمده است اما روز ۱۴ خرداد بلوا کنندگان طوری عمل کردند که باعث انزجار عمومی شده است و مردم تهران استقبال محیی از حکومت نظامی کرده اند این مطالب بعد از تأیید برای شما نوشته خواهد شد . فعلاً سعی کنید که حقایق درست در مقامات ضمیمه گردان

۳۰۸۲
سرلشکر باکروان
۴۲/۳/۱۸

در برهه و تظاهرات خرداد ماهی
۳۱
۱۹۳
۳۳۳

تلگرافات وارده

- ۱- از کلن
- ۲- ب تهران
- ۳- تاریخ ۴۲/۳/۱۸
- ۴- شماره ۳۱۲۷۳
- ۵- کشف شده توسط ۲۲۲
- ۶- وسیله مخابراتی شماره ۱۲۰۵
- ۷- قدم هادی
- ۸- قسمت اقدام کننده اداره کل روح
- ۹- برای اطلاع با اداره

شماره خبر
برقی

روزنامه NEUE.ZURICHER.ZEITUNG چاپ زوریخ و روزنامه
FRANKFURTER.ALLGEMEINE در مقاله اساسی امروز
خود نسبت به ایران مطالب بسیار جالب و مفیدی نوشته اند
و اکنون با وضعی که پیش آمده تصور میشود باید از این موقعیت
حد اکثر استفاده از تدارکاتی نمود گرچه در راه بود و تلویزیون ها
در اینجا اخبار را بیش از آنچه واقع شد میزد جلوه داده اند
ولی خوشبختانه چون همه در این جریانات فقط مترجمین و
مخالفین اصلاحات را مسبب این عملیات مذبحانه میدانند
نباید این موقعیت حساس را از دست داد در اینجا آنچه مهم
باشد از طرف تمام مأمورین سفارت اقدام خواهد شد.

۹۱ - ۱۳/۶/۲ مرتیبا علوی کیا

دستور در دسترس است
(۳۰۹۱۸)

کپی مطابقت
مت در پاسی مکتوب
رئیس در دسترس است
تکمیل در پاسی مکتوب
۷-۶-۱۳۰۶

 سازمان اطلاعات و امنیت کشور س.ا.و.ا.ک	(جدولی)
(نمونه ب)	(نمونه ب)
گزارش اطلاعات خارجی	
کشور: فرانسه موضوع انعکاس: حوادث اخیر تهران در پاریس تاریخ وقوع: ..... تاریخ وصول خبر: ..... تاریخ گزارش: ۴۴/۳/۲۰	شماره: ..... منبع: ..... تقویم: ۲ - ۳
وقایع اخیر تهران در روزنامه ها، رادیو، تلویزیون پاریس منعکس گردیده است. روزنامه "France - Soir" نوشته است که "شورشیان از دسته های مختلف مذهبی که به عنوان تظاهرات مذهبی قتل امام حسین فریاد میزدند که باید شاه و دولت علم بیرون. این روزنامه نوشته است که در روز سه شنبه قتل امام حسین شورشیان، با اداره رادیو، وزارت کشور، حمله کرده اند و در کجا راجعتا کمین پلیس آتش زده شده و نسختی از بازار نیز طعمه حریق شده است. مسارت وارده در حدود چند میلیون فرانک و تعداد کشته شدگان چند صد نفر می باشد و هزار نفر سبک شدند." در تمام این ماجرا همچون تمام روزنامه هامفتوح القولند که شورشیان علیه رژیم ارضی و آزادی زبان دست یازانند و عملیات اصلاح، اذیتان اغلب مسرت، مایوس و دولت ایران مورد تند بر عویس قرار گرفته است. بیشتر روزنامه ها وقایع را بررسی و نقد و تحلیل کرده اند و این ابراع و احوال را ناشی از تحریکات اربابان قدیم و بعضی آموخته های شره خوارانها میدانند.	
یاد نسخه عرضی ۴۲۱۵۷۱۱ کپی بردارگان	
به تعداد نسخه در هر نسخه - اطلاعات و افراد با کمال احتیاط	
۱۹۴۴-۳۷	

تذکرات زارده

- ۱- از کلن
- ۲- به تهران
- ۳- تاریخ ۴۲/۳/۹۳
- ۴- شماره ۳۵۰۴
- ۵- کشف شده توسط ۷۷۷
- ۶- وکتیکه مخایره شده
- ۷- تقویم عادی
- ۸- قدمت اقدام کننده از اوکل سوم
- ۹- برای اطلاع یاداده

شماره خطی
یوری

مونیخ - سرتیب علوی کیا

در شب ران به مونیخ خبر مفصل و بسیار جالبی در باره وقایع اخیر پخش کرد که فوق العاده بنفع ایران بود وگت فقط آخوند ها - فکودالها دسته راستی ها و چپسی ها مخالف اصلاحات هستند و خود ملت پشتیبان اصلاحات ارتش نیز کامیلاً باطی حضرت و قار است شرح مفصل با همین پست فرستاده خواهد شد .

۹۴ - ۶۳/۶/۱۲

دکتر تاج

شهرت علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
انجمن علمی پژوهشی مطالعات تاریخی
پرتال جامع علوم انسانی

گزارش اطلاعات داخلی

موضوع	تحولات ایران
محل	روزنامه های اروپا و آمریکا
محل پخش	.....
منبع خبر	مأمورین
تقریب	۲ - ۳

اداره یکم صنایع شماره ۱۱۹۴ / بخش ۳۱۲ تاریخ حادثه ..... تاریخ وصول خبر ۴۳/۴/۱۹ تاریخ گزارش ۴۲/۴/۱۲

محرمانه

سافری که از اروپا آمده و شخص به ظریف است از بهار منمود قبل از وادعه ۵ خرداد تقریباً روزنامه های اروپا اراجیع به تحولات ایران با سکوت اختیار کرده بودند و با اینکه روحانیون ایران را مخالف اصلاحات ارضی و آزادی زن ها معرفی میکردند و از اطمینان و اعتمادات ایشان تعریف میکردند ولی پیر از ۱ خرداد و حوادث اخیر تکلیف تمام روزنامه های اروپایی و روزنامه های آمریکا درسی که در اروپا چاپ میشود مثل هوالده ترجمون همه مینویسند مرد با ایران مخالف شاه خود هستند و این انقلاب و قیام علیه شاه ایران برپا گردیده است بطوریکه اکثر عموم مردم کشورهای آزاد و حتی ایرانیان مقیم اروپا و آمریکا متوجه وجود خطری برای رژیم ایران گردیده است.

۴۲/۴/۱۲

محرمانه

۳/۱۲

در بر میند تمام پوسته از نگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
 رتال جامع علوم انسانی
 تاریخ: ۱۷، ۱۸، ۱۹، ۲۰، ۲۱، ۲۲، ۲۳، ۲۴، ۲۵، ۲۶، ۲۷، ۲۸، ۲۹، ۳۰، ۳۱

۱۹۷

تعداد نسخه: ۵ نسخه -
 گیرندگان: سانسفورد رخن ۳۱۲ - اداره سوم - اداره دوم -
 ۲/۱۲۸-۳۶